

Mittetulundusühing Muraste Külaselts

MURASTE KÜLA
A R E N G U K A V A
2010 – 2018

Muraste 2010

SISUKORD

EESSÕNA	4
SISSEJUHATUS	6
1 KÜLA KIRJELDUS JA TÄNANE OLUKORD	8
1.1 Küla ajalooline taust	8
1.1.1 Küla kujunemine	8
1.1.2 Eesti Vabariigi maareformi mõju	9
1.2 Küla paiknemine	10
1.3 Maanteed ja raudteed	10
1.4 Küla looduslikud olud	11
1.5 Küla majanduslikud olud	14
1.6 Küla tehniline infrastruktuur	15
1.6.1 Teed	15
1.6.2 Elektrivarustus	15
1.6.3 Vesi ja kanalisatsioon	16
1.6.4 Jäätmemajandus	16
1.6.5 Postiteenused	16
1.6.6 E-küla	16
1.6.7 Tänavavalgustus	16
1.6.8 Infotahvliid	17
1.6.9 Viidad	17
1.7 Küla sotsiaalne infrastruktuur	17
1.7.1 Info	17
1.7.2 Haridus	17
1.7.3 Tervishoid ja sotsiaaltoolekanne	18
1.7.4 Turvalisus	18
1.7.5 Teenindus	18
1.8 Kultuur, sport ja traditsioonid	18
1.8.1 Mänguväljak	18
1.8.2 Metsaretked	18
1.8.3 Talgud	19
1.8.4 Lõkkeõhtu	20
1.8.5 Kila-kola päev	20
1.8.6 Harku valla külade päev	20
1.8.7 Jalgpall	21
1.8.8 Paemehe võistlus	21
1.8.9 Sporditänav	21
1.9 Seltsitegevus	22
1.10 Külaelanikkond	24
1.11 Küla muutumine ja arengutendentsid	24
1.12 Küla käsitlevad õigusaktid	25
2 KÜLA VAJADUSED	26
2.1 Küla probleemid	26
2.2 Küla vajadused	26
3 VISIOON - Muraste küla tulevikupilt 2018 ja kaugemas perspektiivis	26
4 ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID	27
4.1 Muraste küla arengu üldeesmärgid	27
4.2 Eelisarendatavad valdkonnad tähtsuse järjekorras	27

4.2.1	Ühistegevuseks ja vaba aja veetmiseks vajalik infrastruktuur.....	27
4.2.2	Elukeskkonda parandav infrastruktuur.....	28
4.2.3	Küla omanäoline looduskeskkond.....	29
4.2.4	Ühistegevus.....	30
4.2.5	Piirkonna ajalooline väärtus.....	30
5	TEGEVUSKAVA.....	31
5.1	Tähtsamad tegevused aastal 2010-2018.....	31
6	ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA KORRIGEERIMINE.....	32
	LISAD.....	33
	Lisa 1 – Tegevuskavad aastate lõikes.....	33
	Ühistegevus.....	33
	Küla omanäoline looduskeskkond ja heakord.....	34
	Elukeskkonda parandav infrastruktuur.....	35
	Küla maine kujundamine.....	35
	Küla ettevõtlus.....	36
	Lisa 2 - Muraste küla SWOT analüüs.....	37
	Tugevused.....	37
	Nõrkused.....	38
	Võimalused.....	40
	Ohud.....	41
	Arengukava koostajad.....	43

EESSÕNA

Käesolev Muraste küla arengukava on koostatud lähemaks ajaperioodiks aastani 2018 ja hõlmab tulevikupilti kaugemas perspektiivis. Muraste on viimaste aastate kinnisvaraturu kiire arengu läbi saanud elanike arvult Harku valla suurimaks külaks. Kuni 2009. aastani, mil loodi külaselts, on Muraste küla olnud pigem asustusüksus mitte reaalselt toimiv kogukond.

Arengukava on koostatud küla inimeste omaalgatuse korras oma tuleviku kujundamise eesmärgil. Kajastades Muraste küla tänast tegevust, on arengukava mõeldud vaatama tulevikku, et äratada huvi siia elamaasujates ja siia investeerijates – sihiks on küla elutegevuse hoogustamine ja mitmekesistamine.

Muraste küla arengukava haarab kogu küla, mis on omakorda jagunenud eri piirkondadeks. Muraste küla võib mõtteliselt jagada kuueks Muraste piirkonnaks – Vana Muraste, sh Hindreku, mõisapiirkond, nõ suvilapiirkond ja lähiminevikus kerkinud Pankranniku ja Pangapealse elamurajoonid, lisaks pangaalune ajaloolise nimetusega Meriküla.

Rannamõisa-Klooga maantee jagab küla kaheks - Vana-Muraste ja Hindreku elamurajoon ühele ning mõisapiirkond ja uusasumid teisele poole teed. Piirkondade hoonestus on enamjaolt ühe või kahepereelamud, va mõisapiirkond, kus on ka kortermajad. Iga elamupiirkond on looduslikult omanäoline, pakkudes nii pargi, raba, metsa kui ka loopealset mitmekesisust.

Arengukava koostamise käigus on kokku pandud lühike ülevaade küla asukohast ja rahvastikust, ajaloost ja traditsioonidest, ressurssidest ja keskkonnast. Kirjeldatud olemasolevat situatsiooni, püüdes lahti mõtestada igat olulisemat tahku küla elutegevusest. Probleeme käsitledes on püütud mõista nende põhjuseid ja otsitud lahendusi edasiseks tegevuseks.

SWOT – analüüsi kasutades on hinnatud küla kui terviku ja selle tähtsamate eluvaldkondade tugevaid ja nõrku külgi ning välises keskkonnas peituvaid võimalusi ja kätkevaid ohte. Ühiselt

on arutletud, kuidas küla tugevusi ja võimalusi ära kasutada, nõrkusi vähendada ja ohte vältida.

Lahenduste otsimise mitmekülgses protsessis on kujundatud ettepanekud, mis kajastuvad väljapakutud meetmetes ja tegevuskavas ning mis kogusummas viiks lähemale küla ühiselt sõnastatud visiooni täitumisele.

Arengukava on kiiresti muutuv dokument. Niivõrd, kuidas muutuvad tingimused meie ümber ja teisalt meie enda arusaamad meid ümbritsevast elust, on vaja teha muudatusi ka arengukavas. Seleks ootame külaelanike aktiivset osalust muutustarvete märkamiseks ja ettepanekuid uuteks ühisteks aruteludeks.

Külarahvas, kes on oma tulevikus kokku leppinud, suudab üheskoos palju ära teha.

Lugupidamisega koostajate nimel

Katrin Krause

SISSEJUHATUS

Muraste küla asub Harjumaal Harku vallas. Küla arengukava koostamise tingis vajadus arendada külaelu eesmärgipäraselt ja terviklikult. Küla arengukava hõlmab kõiki külaelu küsimusi ning puudutab kõiki külaelanikke.

MTÜ Muraste Külaselts moodustati kohaliku aktiivi poolt 28. aprill 2009. aastal. Tänaseks on seltsi liikmeid juba 70 ning juhatuses 10 inimest.

2009. a. varakevadel alustati arengukava koostamist.. Selle põhimõtteid on arutatud ja otsustatud erinevate huvigruppidega läbiviidud koosolekutel ajavahemikul maist 2009 kuni märtsini 2010.

Kinnitatud arengukava on alusdokumendiks Harku vallale ja teistele ametkondadele Muraste küla arengu suunamiseks.

Arengukava on kontsentreeritud materjal, mis kajastab küla elutegevust võimalikult täielikult, võttes kokku arvukates materjalides ja dokumentides, aga samuti inimeste teadvuses olevad üksikasjad.

Arengukava koosolekud:

1. 09. juuni 2009 - e-posti teel arutelu tulemus – Katrin Krause on valmis arengukava projekti juhtima;
2. september 2009 - kohtumine Vääna Külaseltsi esindaja Deiw Rahumägiga ja Ele-Mall Kinkiga Harjumaa Kodukandist. Osavõtjad Muraste külaseltsi poolt: Katrin Krause, Aule Kikas, Anu Võlma, Anti Aaremaa, Mait Kornet, Andrus Saliste, Evelin Tiirik.
3. 29. november 2009 - Pangapealse lasteaia küla üldkoosolek arengukava projektiväljakuulutamiseks, SWOT-i tulemuste kaardistamine. Meeskonnas: Evelin Tiirik, Andrus Saliste, Anti Aaremaa, Katrin Krause, Annika Kütt. Esineja: Erik Sandla Harku Vallavalitsusest. Osavõtjaid ca 60 inimest.

4. 13. jaanuar 2010 - koosolek Mummi trahteris. Osavõtjad: Anti Aaremaa, Andrus Saliste, Mait Kornet, Anu Völma, Katrin Krause, Sven Kreek, Kristjan Veelma. Teemadeks SWOT-i kokkuvõte (Andrus Saliste), projektmeeskonna moodustamine ning ülesannete jaotamine.
5. 10. veebruar 2010 - koosolek Anti Aaremaa kodus. Osavõtjad: Kari Maripuu, Sven Kreek, Andrus Saliste, Anu Völma, Evelin Tiirik, Anti Aaremaa. Teemadeks missioon, visioon, eesmärkide, tegevuste ja tulemite kaardistamine/planeerimine arengukava perioodiks.
6. 3. märts 2010 - Katrin Krause juures. Osavõtjad: Katrin Krause, Anu Völma, Anti Aaremaa, Andrus Saliste, Sven Kreek, Kristjan Veelma. Teemadeks missioon, visioon, eesmärkide, tegevuste ja tulemite kaardistamine/planeerimine arengukava perioodiks.
7. 28. aprill 2010 - arengukava kokkuvõttev lõpuhindamine Mummi trahtris. Üldkoosoleku aja kokkuleppimine ja väljakuulutamine.
8. 29. november 2009 - küla üldkoosolek, vastu võetud otsus koostada arengukava aastateks 2010-2018, määratud tööühm. Kokku lepitud peamised tegevused aastani 2018.

Töörühma liikmed ja ülesanded:

Katrin Krause - arengukava projektijuhtimine

Andrus Saliste - ettevõtlus Murastes, SWOT analüüsi kokkuvõte, ajalugu

Annika Kütt- seltsi liikmete abiga ajalugu ning teksti korrektuur

Evelin Tiirik - sotsiaalne infrastruktuur, külaelanike koostöö

Anti Aaremaa - senitehtu külaseltsis

Val Rajasaar - loodus Murastes

Mait Kornet – küla majanduslikud olud, maanteed, raudteed, infrastruktuur

Aule Kikas – küla elanikkond, inimkapital, külaelanike koostöö

Arengukava viimased täiendused on tehtud külahahva poolt 2010. a. juulis, kus arutati ettepanekuid läbi küla elektroonse infolisti, millega on liitunud on üle saja kuuekümne inimese.

Arengukava on kinnitatud küla üldkoosolekul 2. juunil 2010. aastal.

1 KÜLA KIRJELDUS JA TÄNANE OLUKORD

1.1 Küla ajalooline taust

1.1.1 Küla kujunemine

Muraste külaks saamise lugu ei ole siiani põhjalikult uuritud. Asustatud koht on see olnud pikemat aega. Muraste küla on kroonikates esmakordselt mainitud 1480. aastal nime all Mores. Veel varem, aastast 1317, on selles piirkonnas mainitud Tabasalu (Tappeselle). Nüüdset Muraste küla on mainitud 1560. aastal.

Muraste pikast asustusajaloost annavad aimu säilinud kivikangrud. Suurimad neist on I aastatuhande esimesest poolest pärinevad Mardi suured kangrud, mis Tallinna poolt saabudes paistavad küla servas kaugelt maanteele.

Kõrgemal põlluseljakul küla ja Veskimäe vahel (selle teises otsas asub alajaam), mis kannab rahvasuus Kabelimäe nimetust, on varem samuti olnud muistne matmispaik, mis kahjuks lõhuti maaparanduse käigus 1970-ndatel aastatel. Veskimäel on mitu kivikalmet, mis leitud luutükkide järgi on kasutusel olnud I aastatuhande esimesel poolel.

Muraste ja Ilmandu küla vahel asuvatel põldudel on viis väikeselohulist kultusekivi ja kadakane karjamaanurk (põhja pool Keila-Joa maanteed), kus on säilinud enam kui 2000 aastavanused kivikalmed ja muinaspõldude jäänused. Murastest on leitud ka väike aare: 11 saksa ja 3 anglosaksi münti. Leiu esimesed mündid on vermitud 12. sajandi teisel poolel.

Kuulsaim objekt, mille kaudu teatakse Murastet laialdasemalt, on Muraste mõis. Muraste mõisa alguseks loetakse aastat 1626, mil Gustav II Adolf (Tartu Ülikooli asutaja aastal 1632) andis Hans von Treyden`i käes pandiks olnud Kurba küla Ericus Beck`ile. Tema poeg Heinrich von Beck päris selle 1650. a.

Aastal 1653 müüdi see Henning von Krassile. Tema pojad Henning Otto ja Johann Gustav Grass müüsid aastal 1682 mõisa omakorda Gaspar Raedkenile. Siis mõis riigistati (reduktsioon). Raedkeni tütar Margarete abiellus Thomas zur Mühleniga, kellele anti mõis rendile. Eraomandiks muutunud mõis vahetas vene ajal sageli omanikku.

1741 ostis mõisa Georg von Abelyll, kes müüs selle 1743. aastal Agnetha Margarethe von Kaulbarsile. Aastal 1745 abiellus ta Ludwig von Westpahleniga. Nende valduses oli mõis veel aastal 1782. Aastal 1848 omandas mõisa Nikolai von Krusenstern, kes pantis selle 1856 aastal Alexander von Wolffile. Aastal 1857 omandas mõisa parun von Otto Bubergh, kes aastal 1880 müüs mõisa edasi Konstantin von Weymarnile, kellele kuulusid ka Rannamõisa ja Hüüru mõisad. Kuni astani 1919 kuulus mõis tema pärijatele.

1.1.2 Eesti Vabariigi maareformi mõju

Eesti ajutine valitsus andis 27. novembril 1918 välja määruse, mille kohaselt allutati kõik mõisad vallanõukogude kontrollile. 10. oktoobril 1919 võeti vastu Maaseadus. Selle alusel kuulusid võõrandamisele kõik aadlimõisad koos maa, hoonete ja loomadega. Mõisade ülevõtmine toimus peamiselt 1920. a. Põllutööministeeriumi üldisel juhtimisel.

Harku vallanõukogu arutas Muraste maajagamist mitu korda. 19. märtsil 1920 rahuldati esmajärjekorras 4 Vabadussõjas osalenu avaldused. Teises järjekorras mõisamaa rentnike avaldused. Üldkokkuvõtteks läks 29 maasoovija vahel jaotamiseks 63 tiiku 4 vakamaad (1 tiik=1,09 ha) põllumaad, 103 tiiku heinamaad, 58 tiiku karjamaad.

Muraste mõisa omanikud soovisid jätta härrastemaja enda valdusse. Endise omaniku vennapoeg teenis ka Vabadussõjas allohvitserina. Nende avaldus jäeti rahuldamata.

Muraste mõisa härrastemaja anti 1920. a. 15. juunil rendile eesti Punasele Ristile (EPR). Peale peahoone läksid rendilevõtja käsutusse veel karjalaut, kasvuhoone, ait, tõllakuur ja rohtaed. 9. juunil 1921. a. sõlmiti ostu-müügileping. EPR ostis peahoone ja mitu kõrvalhoonet maksumusega 1,5 miljonit marka lastekodu asutamiseks.

Ka sõjajärgsel ajal oli häärberis lastekodu ja kool. Lastekodu tarbeks püstitati 1970-ndate lõpus mitme tiivaga suur juurdeehitis ning mõisasüdamesse ja lähiümbrusesse ehitati tollal ka arvukalt uusehitisi. Murastest sai ka sellest ajast populaarne suvilapiirkond, mis tänaseks on kujunemas püsivaks elukohaks paljudele peredele.

Tänaseks päevaks on mõis erakätes ja põlengute ning kasuta seismise tulemusena vägagi lagunenud ja halvas seisus.

Muraste on kuulus ka oma elanike kaudu, kellest kuulsaimad on vennad Krustenid. Muraste mõisa aedniku perest on pärit Erni (1900-1984) ja Pedro (1897-1987) Krusten ning nende kunstnikust vanem vend Otto Krusten (1888-1937). Pedro Krusten kirjutas 1936. aastal mälestusliku taustaga romaani „Vehklemõisa aednik“, milleks ainet andnud autori lapsepõlvkodu Murastes.

1.2 Küla paiknemine

Muraste küla kuulub Harku valla koosseisu, mis asub Harjumaal Tallinnast läänes ning piirneb Keila linna, Tallinna linna Nõmme ja Haabristi linnaosadega ning Saue ja Keila vallaga. Muraste küla paikneb kahel pool Tallinn – Klooga maanteedkilomeetritel 11- 14. Muraste külast itta jääb Ilmandu küla, lõunasse Sõrve, Liikva ja Viti külad ning läände jääb Suurupi küla, kirdest piirneb Muraste küla merega.

Valla keskusesse, mis asub Tabasalu alevikus, on 7 km. Muraste küla on pealinnalähedane küla, vaid 22 km Tallinna kesklinnast. Pealinna lähedus mõjutab küla arengut. Paljud külaelanikud töötavad Tallinnas.

Muraste küla elanike arv seisuga 1. oktoober 2009 on valla registri andmetel 1343, nendest 647 meessoost ja 696 naissoost külaelaniku, kusjuures kogu külaelanikest 33% (437) on alla 18 aasta vanused.

1.3 Maanteed ja raudteed

Muraste küla läbib riigimaantee „11390“ – Tallinn – Rannamõisa – Kloogarand. Täiendavateks liikumisteedeks on Rannamõisa – Tilgu tee, mis on riiklik klassita riigitee ning valla omandis olevad Kallaku, Muraste teeLee, Kolmiku ja Pangapealse tee. Palkoja tee on mitmete omnike sh ka Harku valla kaasomandis.

Lähimad reisijateveo raudteejaamad on Tallinnas, Saue linnas ja Keila linnas; lähim lennuväli on Tallinnas. Lähimad kauba- ja reisisadamad on Tallinnas ja Paldiskis.

Lähimad külalissadamad on Tallinnas ja Keila vallas Lohusalu külas, arenemisjärgus Tilgu sadam.

1.4 Küla looduslikud olud

Muraste asub kolme suure loodusmassiivi vahel: Muraste ja Suurupi looduskaitsealad ning loodav Sõrve looduskaitseala. Harku valla mastaabis on Sõrve loodusmassiiv üliolulise tähtsusega tuumala, mille säilimine tervikuna tagab valla uues üldplaneeringus näidatud ja Eestimaa Looduse Fondi ning paljude teiste teadlaste uuringute tulemusena määratletud rohevõrgustiku toimimise. Sõrve kaitseala moodustamine on hädavajalik, et tagada rohevõrgu (metsloomade liikumisradade võrgustiku) toimimine. Muudatused selles süsteemis võivad ilmnedagi väga ootamatul kujul, mis kõik kujutavad endast ohtu ka inimesele: mitte ainult kohalikele elanikele, vaid ka kõigile maanteedel liiklejatele.

Sõrve massiivis elutseb arvukalt kaitsealuseid looma- ja taimeliike (merikotkas, kanakull, herilaseviu, raudkull, händkakk, kassikakk, mitmeid rähniliike, laanepüü, teder, sookurg, kõdukoralljuur jt. käpalised jpt.) ning leidub EL direktiividega kaitstavaid kooslusi. Muraste küla piiridesse jääb kaitseala ettepanekus ka osa Muraste raba ja Muraste mõisa vahelisest lagealast, kus elutsevad kaitstavad rukkirääk, punaselg-õgija, sookurg ning nurmkana. Seni on Keskkonnaministeerium olnud kaitseala loomisel üsna passiivne. Vaja on avaliku huvi survet, et kaitseala moodustataks teadlaste poolt näidatud mahus.

Muraste ja Suurupi looduskaitsealad on loodud rannikuala ja pangametsa liigirikaste koosluste ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks. Muraste külas leidub ka mitmeid vääriselupaikade registrisse kantud alasid (VEP), millest osa paikneb eramaadel. Kaitsealadel puuduvad kaitsekorralduskavad, mille tegemiseks tuleb survestada Keskkonnaametit. Teadaolevalt on sellisteks töödeks ka EU struktuurfondidest finantseerimine tulemas. Kaitsekorralduskavade raames saab teha ettepanekuid liita väärtuslikke kaitsealadest väljapoole jäävaid alasid olemasolevate kaitsealadega. Muraste külas asuv paeklint ja selle läheduses olev orhideede kasvuala (kunagine puisniit) on riigi reservmaa staatusega ning sealsamas paiknev VEP eramaa. Need alad tuleks liita Muraste looduskaitsealaga võimalikult kiiresti. Selle ettepaneku saab teha ka külaselts. Samuti tuleks kaitsealasse haarata Suurupi alumise tuletorni juures

olev liivakivipaljand ning liivakivikaridega rannikumeri, mis on ainulaadsed rannikukooslused Eestis (Ninamaa paljand on küll kaitse all, kuid seal puuduvad ainulaadsed karid).

Nii nagu Muraste küla nii tegelikult kogu Harku valla aladel paikneb mitmeid nahkhiirte masstalvitumiste paiku. Soodsad tingimused selleks on Peeter Suure Merekindluse rajatistes. Nahkhiirte rändetee kulgeb piki Suurupi poolsaare pankrannikut, mida on selles osas vaja põhjalikumalt uurida. Vaja on survestada Keskkonnaametit, et nahkhiirte rändeuuringud võimalikult kiiresti teostataks. Vastasel juhul võib vald teha palju vigu edaspidistes planeeringutes nii tänavavalgustuse kui elamute paigutusega. Nahkhiirte teemal on Harku valla vastutus ravusvaheline, sest siin talvituvad lisaks Eesti loomadele ka Lõuna-Soome ja Loode-Venemaa käsitiivalised.

Muraste mõisapark on loodus- ja muinsuskaitse all. Park on maavalduste tagastamise käigus tükeldatud ja omanikke on mitu. Mitmed kaitsealused maaüksused pargis on esitatud asendamiseks ning ühel toimub detailplaneerimine eramu ehituseks. Pargiala hoonestamata maaüksused on sotsiaalmäe sihtotstarbega. Külaselts saab toetada kaitsealuste maade väljavahetamist ja võidelda pargiala hoonestamata maaüksuste sihtotstarbe muutmise vastu. Külaselts saab vallavalitsuse toel taotleda abi EL struktuurfondidest, et rekonstrueerida parki.

Muraste küla asub linliku ja maalähedase asustumustri piiril. Muraste vana küla ja külatänav peavad jääma linliku maakasutuse piiriks. Vastavalt valla uuele üldplaneeringule ja selle keskkonnamõjude strateegilise hindamise aruandele tuleb välistada uute tiheasumite või linliku maakasutuse kavandamine vanast Muraste külast (Mummi trahterist) Viti poole piki Klooga maanteed.

Muraste küla loodusväärtused on erakordselt suured. Suurupi poolsaare paeklint ning eraldiasetsev liivakiviastang ning nende vahele jäävad rannamoodustised koos klindi peal asetsevate laialehiste vanade metsade, parkide ning veidi kaugemal soiste aladega tagavad väga tiheda mosaiiksuse ning sellest tulenevalt erakordse liigirikkuse. Muraste kandi loodusväärtusi tuleb hoida mitte ainult seetõttu, et EV seadused ja EL direktiivid seda nõuavad, vaid kaitse on vajalik ka selleks, et pealinna läheduses säiliks liigi- ja koosluserikas väliõppebaas kooliõpilastele ja lasteaialastele ning nende õpetajatele hädavajaliku

loodushariduse andmiseks ja loodustundlikkuse kasvatamiseks. Nende alade säilimiseks on riiklikud kaitsealad ainus tagatis, millega saab garanteerida pikaajalise kaitse. Muraste külal ja Harku vallal on läbi oma loodusvarade kaitse väga tähtis roll nii liigikaitses kui peaaegu poole Eesti elanikkonna loodushariduse võimaluste tagamisel (Tallinn ja Harjumaa).

Muraste Looduskool asub Suurupi poolsaarel Muraste mõisapargis. Paikkonna loodus pakub huvilisele vaid mõnetunnise jalgsimatka jooksul võimalust külastada kümneid maastikutüüpe ja tutvuda nende asukatega. Ranniku läheduses leidub mitmekesine valik looduslikke kooslusi, mis on erakordselt vaheldusrikkad ja tagavad nõnda ka väga liigirikka taimestiku ja loomastiku. Selline rikkus niivõrd pealinna ligiduses on määratu aare, mis ettevaatlikul ja oskuslikul kasutamisel võimaldab anda loodusteavet ja –haridust paljudele Tallinna ja Harjumaa elanikele – esmajärjekorras aga kindlasti loodusõppe järele janunevatele lasteaedade ja algkoolide õpilastele ning õpetajatele.

Suurupi poolsaarel on palju vanu külasid, mõisaid ja tuletorne. Sajandivanuse Peeter Suure Merekindluse varemed ja raudteetammid on peitunud aegade ja looduse varju, kuid sellistena siiani märgatavad. Vanad raudteetammid läbivad soid ja rabasid ning annavad loodushuvilistele võimaluse vaikselt paiku vargsi külastada. Rannikul on hea jälgida lindude rännet, ainulaadne liivakivikaridega rannikumeri pakub võimalusi mere-elustiku tundmaõppimiseks otse rannikul või põlvkõrguses vees.

Muraste mõisapark on loodus- ja muinsuskaitse all. Läheduses asuvad Muraste ja Suurupi looduskaitsealad ning Vääna ja Rannamõisa maastikukaitsealad, loomisel on Sõrve looduskaitseala. Ka riigimetsa alasid leidub loodusõppe tarvis piisavalt ning kohalik jahiselts ja külaseltsid, samuti Tabasalu Looduspark on looduskooli koostööpartnerid.

Muraste Looduskool on asutatud 2006. aastal MTÜ Studio Viridis Loodushariduse ja SA Eestimaa Looduse Fondi poolt. Valminud on mitmeid õuesõppe programme lasteaia- ja koolilastele. Koostöös SA Tartu Keskkonnahariduse Keskusega toimub uute juhendajate koolitamine Palupõhja ja Muraste looduskoolide juures. Muraste Looduskool on noor ja praegune põhitegevus suunatud uute programmide ettevalmistamisele, juhendajate võrgustiku täiendõppele ning õppeolude parandamisele. Koostamisel on õuesõppemapid ja lauamäng ning hangitud on palju kirjandust ja õppevahendeid. Laste programmid toimuvad aastaringelt. Muraste Looduskooli tegevusi toetab ka Studio Viridise poolt Tabasalu Loodusparki rajatud

loodusõpperada. Pargis saavad õpetajad ka ilma juhendajate abita lastega õuesõppe tunde läbi viia.

Muraste Looduskoolil ei ole veel oma tuba ja õppeklasse – need on tulevikuplaanides. Muraste Külaseltsi talgutel korrastati 2009. aasta kevadel metsaradade purdeid, kavandamisel on õueklass. Praegu toimuvad kõik õppeprogrammid looduskooli juhendajate juhtimisel õues ning sõltuvad ilmastikust. Transpordipartner on bussifirma Tederreisid OÜ Tabasalust.

Muraste Looduskooli tegevused on seni toimunud enamasti SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel. Projektipõhine finantseerimine on ebakindel. Vaja on Harku valla pikaajalist garantiid minimaalsete tegevuskulude katmiseks, et hoida senist töötulemust. Looduskooli arendamiseks vajalike tegevuste rahastamisel EL ja EV fondidest on vajalik kohaliku omavalitsuse osalus nii sisulise kui finantsilise poole pealt. Looduskooli tegevust saab laiendada Murastest kaugemale, üle terve valla. Loodusressurssi on selleks piisavalt ja vajadus loodushariduse järele on erakordselt suur. Vaja on leida toetusvõimalusi koolidele ja lasteaedadele ning looduskoolile enesele, et loodusretki ja õuesõppetunde oleks võimalik läbi viia vajalikus mahus. Loodustundlikkus on üks põhialuseid vastutustundliku kodaniku kujunemisel.

1.5 Küla majanduslikud olud

Muraste külas tegutsevad ettevõtted juuni 2010 seisuga:

Nimi	Aadress	Tegevusvaldkond	Töötajaid
Altakon OÜ	Hindreku 6	Geoloogilised uuringud	1
Andi Elekter	Muraka 34	Elektritööd	1
Ankros OÜ	Kolmiku 2	Mummi trahter	5
Arai Rent OÜ	Kangruvälja 8b	Traktori, kaatri ja matkaauto rent	1
EKA veod	Muraste tee 7a-57	Transporditeenused	2
Introtrade	Mereääre 6	Tootesitlus ja küsitlused	1
KPR spedition OÜ	Muraste tee 5-30	Transpordivahendus	1
MTÜ Tädi Kristi Lapsehoid	Kolmiku tee 29	Laste päevahoid	3
Muraste Looduskool Studioviridis OÜ	Muraste	Koolitus ja matkad	21
Pangapealse lasteaed	Pangapealse 2a	Laste algharidus/lastehoid	27
Portemar	Lee 1	Ehitus ja aedade haljastus	2
Pumpkin Production OÜ	Meretähe 3	Reklaamfilmid	1
Revenant Elektritööd OÜ	Kähriku tee 4-2	Elektripaigaldised	3

Nimi	Aadress	Tegevusvaldkond	Töötajaid
Sisekaitseakadeemia	Tilgu tee 55c	Piirivalve kõrg ja kutseharidus	50
Sponsum	Ohaka 13	Autorent	1
			Kokku ca 120

1.6 Küla tehniline infrastruktuur

1.6.1 Teed

Muraste küla teedevõrk on hästi välja arendatud, (vt *Maanteed ja raudteed* lk 10. See loob elanikele võimalusel kasutada ühistranspordivahendeid (marsruuttakso, liinibuss). Transpordiühendus nii Tallinna kui ka Keila suunaga on rahuldav. Kogu Muraste küla ulatuses on põhiliiklusarteri Tallinna-Klooga maantee äärde rajatud kergliiklustee, mis oluliselt hõlbustab ja soodustab elanike liikumist ja toetab sportimist igal aastaajal. Kergliiklusteed on rajatud ka Kolmiku tee ja Pangapealse tee kõrvale.

Külaelanike kõige suuremateks muredeks on Pangapealse elurajooni ning aiandusühistute piirkonna siseteede võrgu ja Palkoja, Kaare ning Eeriku tee puudulik väljaehitamine. Enamik teid külas on kõvakattega ja nende hooldamine on rahuldav, kuid liiklus nendel teedel on tihenenud ning teedekoormus mitmekordistunud, mis omakorda tingib teede hooldustööde kulutuste suurenemise.

Küla ühe enam asustatud tänava (Kolmiku tänav) ääres kõnnitee puudumine on saanud aga külaelanike jaoks lausa eluohtlikuks, seda iseäranis lapsevankritega ja ratastoolidega liiklejatele.

Üheks oluliseks probleemiks on Klooga maantee ületamine Muraste, Kolmiku ja Pangapealse bussipeatustes, kus kümned elanikud, soovides kasutada ühissõidukeid, on sunnitud tee ületamist väga pikalt ootama või ületama teed äärmiselt ohtlikus liiklussituatsioonis. Talvine teede lumest lahtilükkamine on korraldatud valla poolt.

1.6.2 Elektrivarustus

Elektrienergia on olemas kõikides majapidamistes. Seoses piirkonna tarbimise järsu tõusuga moodustab alates 2006. aastast piirkonna elektrivarustus ainult 60-65% võrreldes normatiivse ja vajalikuga, mis tingib võrgu ülekoormuse ja sagedased väljalülitused.

Raske lume ja tugevate tuulte korral esineb tihti voolukatkestusi ja pingelangusi, kuna olulisel määral kasutatakse küla elektrivarustuse tagamiseks õhuliine.

1.6.3 Vesi ja kanalisatsioon

Kuni 85% majapidamisi kasutab ühisveevärgi ja kanalisatsioonivõrgu teenuseid. Lokaalseid vee-puurkaevusid ja oma kanalisatsioonikaevusid kasutavad põhiliselt aiandusühistute piirkonnas ja Palkoja teel paiknevad majapidamised, kusjuures antud piirkondade vee- ja kanalisatsioonivõrkude rajamiseks on vald koostanud vastavad projektid, mis ootavad realiseerimist. Projektid on tehtud uuselamurajoonile ehk Hindreku piirkonda. Teisele poole Palkoja teed jäävad tiheasustusalasse kuuluvad majapidamised ehk põlistalud ei ol kaasatud.

1.6.4 Jäätmemajandus

Prügivedu on korraldatud vastavalt valla eeskirjadele kogu küla ulatuses ja süsteem toimib normaalselt. –Igal kevadel toimuva valla heakorraldus raames on võimalik prügi ära saata valla poolt tellitud prügiautoga ning toimub külla tekkinud ebaseaduslike prügimägede koristamine.

1.6.5 Postiteenused

Teenust osutab Eesti Posti Tabasalu postkontor. Vastava postkontori postiauto teenindab küla iga päev. Postkastid asuvad iga hoone vahetus läheduses.

1.6.6 E-küla

Telefoniühendused on suhteliselt head. 2007. aastal paigaldati Klooga maanteele valguskaabel, mille ühendamisel said telefoni kõik soovijad. Küla hõredamalt asustatud piirkondades toimivad raadiotelefonid. Samuti on külas väga hea levi kõikidel Eesti mobiiloperaatorvõrkudel. Erandiks Pangapealse elamurajoon, kus puuduvad telefonikaablid ja seega ka tavatelefoniühendusega liitumise võimalus. Seoses puuduva internetiühenduse tingimustega on ka ühistranspordi kohta operatiivse info hankimine komplitseeritud.

1.6.7 Tänavavalgustus

Tänavavalgustusega on praegu kaetud peaaegu kõik küla teed, aiandusühistute piirkonnas on vaja tänavavalgustust täiendada ja Muraste mõisa piirkonnas uuendada, Kaare teel ja Eeriku

teel tänavavalgustus puudub, mis tuleb välja arendada vana külaosa miljööväärtusi arvestades.

1.6.8 Infotahvlid

Muraste külas on kolme strateegiliselt tähtsamasse punkti paigaldatud spetsiaalsed infostendid, kuhu riputatakse regulaarselt teateid ja kuulutusi vallas ja külas toimuva kohta.

1.6.9 Viidad

Maanteele küla piiridel on paigaldatud küla nimega asukohamärgid, igal tänaval on tänava nimega silt.

1.7 Küla sotsiaalne infrastruktuur

1.7.1 Info

Peamisteks allikateks on külaseltsi meililist, millega on liitunud üle 160 inimese ja koduleht <http://www.muraste.ee>. Suvel 2009 paigaldati külla kolm infotahvlit. Külainfo edastamiseks kasutatakse ka kaks korda kuus ilmuvat vallalehte „Harku Valla Teataja“, mille trükiarv on 6000 eksemplari. Külaelu puudutavat infot kajastatakse ka internetis blogis „Meriküla jutud“ <http://merikyla.blogspot.com/> ja valla kodulehel <http://www.harku.ee> (ürituste kalender). Lisaks kasutatakse otsepostituse ja „naaber-räägi-naabrile“ info jagamise võimalusi.

1.7.2 Haridus

Muraste külas ei ole hetkel põhikooli. Lähim üldhariduskool asub Tabasalus. Muraste küla lapsed õpivad Tabasalu ja Tallinna koolides. Nii Tabasallu kui ka Tallinna viib lapsi koolibuss. Murastes on Sisekaitseakadeemia politsei-ja piirivalvekolledž ning koortekool. Loodusharidust metsaretkede näol annab Muraste Looduskool.

Muraste külas asub Pangapealse Lasteaed, mis on üks seitsmest lasteaiast Harku vallas. Pangapealse lasteaias on 6 rühma. Lasteaed avati 18. veebruaril 2008. a. Lisaks Pangapealse Lasteaiale käivad Muraste küla lapsed ka teistes Harku valla lasteaedades ja Tallinna lasteaedades. Külas on ka lastehoiuteenust pakkuv ettevõtte MTÜ Tädi Kristi Lapsehoid.

Lähim raamatukogu asub Tabasalus.

1.7.3 Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne

Piirkonnajärgne arst võtab abivajajaid vastu Tabasalus, paljud kasutavad perearstiteenust Tallinnas. Perearstiteenusega ollakse rahul.

1.7.4 Turvalisus

Eramajade ja nn vanades asumites toimib iseeneslik naabrivalve, naaber tunneb naabrit. Varguseid toimub aga nii era- kui ka kortermajades, mis viitab vajadusele algetada naabrivalveliidumine. Praegu on loodud on kaks naabrusvalvesektorit - Meriküla ja Tüve.

1.7.5 Teenindus

Lähimad kauplused, postkontor ja muud teenindusettevõtted (juuksur, hambaravi, tootlustusasutused, spordikompleks) asuvad Tabasalus. Muraste külal on oma kõrts „Mummi trahter“ <http://www.mummitrahter.ee/>.

1.8 Kultuur, sport ja traditsioonid

1.8.1 Mänguväljak

2008. aasta kevadel hoogustus külaelu mõisa piirkonnas. Murastes on palju suuri ja väikesi lapsi, kellel mängimise kohta polnud.

25 ettevõtliku pere abiga on Murastes aadressil Sauna 3 rajatud lastele suur mänguväljak, mis igapäevaselt kasutust leiab. 12. aprillil 2008 korraldati talgud maa koristamiseks ja paika said pandud esimesed mänguväljaku elemendid - tasakaalukiige alus, turnimisredel ja kummidest piire. 2. juulil 2008 avas vallavanem Kaupo Rätsep mänguväljaku. Pered said kokku ühise piknikulaua ääres ning arutleti külaelu probleemide üle.

1.8.2 Metsaretked

- 4. oktoobril 2008 sai teoks esimene kõikidele Muraste elanikele mõeldud tasuta metsaretk „Tule metsa, läheme metsa! Perega metsa“.
- 14. veebruaril 2009 toimus talvine retk „Jäljed lumel“
- 26. aprillil 2009 toimus metsaretk „Tere kevad!“

- 10. oktoobril 2009 toimus sügisretk „Värvid metsas“
- 6. veebruar 2010 retk „Talv Metsas“
- 24. aprill 2010 „Kevad metsas“

Ürituste eesmärgiks on tutvustada oma küla elanikule, nii suurele kui väikesele, metsataimi ja toredaid metsaradu. Rääkida lindudest ja loomadest vastavalt aastaegadele. Retkedel osalejate arv on kord-korralt suurenenud. Viimasel kevadretkel osales üle 30 inimese. Metsaretked toimuvad Val Rajasaare juhtimisel.

1.8.3 Talgud

Mänguväljaku platsil korraldatakse kaks korda aastas talgud, et puhastada mänguväljak lehtedest ja oksaprahist. Vajadusel tuleb parandada või ka rajada uusi atraktsioone. Lisaks saavad selliste ettevõtmiste käigus korda ka teised pargialad ja majade ümbrus. Osalejaid on olnud alati paarkümmend.

Eraldi tuleb ära märkida laste kelgumäe ümbruse korrastamine 30. aprillil 2009. Siis riisuti lehti, juuriti puid ja koguti kokku lastele ohtlik oksasodi. Lisaks tähistati ka volbripäeva. Tänu koostööle Harku vallaga on kelgumägi alates talvest 2009 valgustatud.

Neljandat aastat järjest on koristatud vaateplatvormi ümbrust, Tilgu tee ääri. Mere ääre koristus toimub kevadeti-sügiseti.

Sildade ehitamise talgud toimusid 16. mail 2009, korraldajateks Muraste küla elanikud, Suurupi Selts ja Muraste Looduskool. Talgutel osales üle 30 inimese. Tegemist on riigimetsaga. RMK andis talguteks nõusoleku ning ehituseks sillatalad. Sildade katteks vajaliku lauamaterjali annetas AS Rait; naelu annetasid nii eraisikud kui ka firmad. Korda said tehtud pea kõik Muraste metsas asuvad sillad (10tk).

1. mail 2010 toimunud „Minu Eesti“ ja „Teeme ära!“ projektide raames toimunud talgutel „Mehed metsa - Muraste metsa!“ ehitati valmis kõik sillad, tehti sildade parendustöid -nt lisati käsipuid või asendati laudu. Lisaks paigaldati metsa kaks infostendi ning radade viidad. Lapsed meisterdasid lindudele pesakaste ja korjasid prügi. Tublid emad riisusid parki. Talgutel

osalejaid oli 34. Sama projekti raames toimusid talgud ka Muraste teises otsas Pankrannikul ja Merikülas. „Platvorm puhtaks!“ koristustalgud on kujunenud toredaks ettevõtmiseks, mis 2010. aastal toimus juba neljandat korda.

1. mail 2009 toimusid mõttetalgud. Muraste külaseltsi algatajad otsustasid osaleda üleriigilistel mõttetalgutel omaalgatusliku mõttekojaga. Osalejaid oli ligi 40 ja üritus toimus Pangapealse Lasteaias.

Arutlusel olid järgmised teemad:

„Kuhu või milliseks võiks areneda Muraste küla ja meie osa selles?“

„Koostöö ja ühised eesmärgid teiste valla piirkondadega“ ning „Ühtne Muraste““

Töö oli organiseeritud rühmatöö vormis, kokku 5 gruppi, kes tegid teemade kohta ettekanded. Informatsioon talgutel räägitust on talletatud www.minueesti.ee portaalis.

1.8.4 Lõkkeõhtu

15.augustil 2009 mõisa piirkonnas said kokku ühise lõkke ääre küla vanimad olijad kui ka uued tulijad. Saadi omavahel tutvavaks ja räägiti sellest kuidas keegi Murastega seotud on. Ühiselt kaeti piknikulaud ning lauldi lõkkelaule kitarrimuusika saatel. Tulevalvajaid jagus hiliste öötundideni. Osalejaid oli 40 inimese ringis.

1.8.5 Kila-kola päev

7.juunil 2009 toimus Muraste mõisa pargis üritus, kuhu olid kõik oodatud ära andma, vahetama, ostma-müüma söödavaid ja mittedöövavaid asju, vanu või uusi uut kodu otsivaid asju, oma näputööd või meisterdatud esemeid jne. Platsimaks oli 25 kr (heategevuslikul eesmärgil mänguväljaku arendamiseks). Kauplejaid registreerus 16 ning ostma, uudistama tuli inimesi ca 50.

1.8.6 Harku valla külade päev

Muraste küla on olnud esindatud nii 2008 kui ka 2009 toimunud Harku valla külade päeval. 5.septembril 2009 toimunud Harku valla külade päeval saavutas Muraste 3. koha. Mõlemal korral oli Muraste esindatud erinevate käsitöö- ja muude väljapanekutega. Samuti osaleti

viktoriini. Muraste atleet oli sangpommi tõstmises valla parim. Huvilistele korraldati külapäeval Mõlkky turniir. Osaleti jalgpalli ja võrkpallivõistlustel, kus viimati kahjuks hinnalistele aukohtadele ei pääsetud.

1.8.7 Jalgpall

Muraste Külaseltsi asutajaliige ja juhatuse esimees Anti Aaremaa on oma koduhoovi rajanud jalgpalliväljaku, kuhu Muraste kandi vutisõbrad on kevadsuvisel perioodil kolmapäeviti ja pühapäeviti mängima oodatud. Lisaks on küladevahelistel mõõduvõtmistel saavutatud arvukalt võite, viimane neist Vääna-Jõesuu meeskonnaga rannajalgpallis – Muraste võit 2:1. Külaskäidi Vääna-Jõesuu Seltsi korraldatud külapäeval, kus Muraste jalgpallimeeskond võitis Vääna-Jõesuud veenva ülekaaluga 9:1.

1.8.8 Paemehe võistlus

23. augustil 2009 oli kuues järjekordne „Muistne triatlon Paemes“- vägevate Rävalla atleetide mõõduvõtt tõukerattasõidus, märkilaskmises ja kujundujumises, traditsiooniliselt ka noortevõistlus „Paemes JR“. Eelnevatel aastatel rohkem Pankranniku keskne üritus kujunes sel aastal eriti perekeskseks ja rahvarohkeks, kuna osalesid kogu Muraste atleedid ja järelkasv. Võistluse raames korraldati ka saapaviske maailmameistri osavõtul promoüritus, mis kujunes rahvusvaheliseks: osa võtsid ka Prantsusmaa esindajad. Püstitati Prantsusmaa saapaviske rekord.

Jaanipäev 2009: 23. juuni 2009. Muraste Külaseltsi üheks eesmärgiks on pakkuda külaelanikele võimalust üheskoos tähistada eestlastele olulisi tähtpäevi ning seeläbi luua oma kandi traditsioonid. Nii korraldatigi Muraste Jaanisimman, kuhu kogunes üle 200 Muraste kandi inimese. Toimumispaigaks oli Muraste peakarjääri territoorium. Osavõtjate positiivne tagasiside annab kindlust järgmiste sarnaste ürituste korraldamiseks.

1.8.9 Sporditänav

Muraste serval asuv, teistest pisut eraldatud ning esmapilgul põllurahvana näiv elanikkond on tegelikkuses suur spordirahvas. Juba aastal 2009 katsuti jõudu erinevatel spordialadel, seda küll üsna kaootiliselt ning võistluslikku märki maha ei pandud. Ühtse võistkonnana osales ka

kogu tänava rahvas Harku valla võrkpalliturniiril, kus tuli seekord, 2009 suvel, küllap vähese harjutamise tõttu, kaotus vastu võtta.

Kevadel 2010 alustati iganeljapäevaste spordipäevadega. Mõõtu võtavad nii vanad kui ka noored. Esimesel spordipäeval testiti rammu kuulitõukes ja kuulijännis, lastele oli uhiuuel asfaldteel jooksuvõistlus. Järgmisel neljapäeval tuli ka emadel-isadel jooksuks valmis olla - toimus Kangruvälja sprindivõistlus nii individuaalselt kui ka pereteatevõistlusena. Liskas eelpoolmainitule on mõõtu võetud veel saapaviskes, autolükkamises, rippumises, hüppamises. Neljapäevane kodukandi maastikumäng lõpetas suvise spordihooaja.

Lisaks eelnevale on Kangruvälja tänavale üles pandud ka võrkpallivõrk, et edaspidi küladepäeval võit koju tuua nagu suudeti seda juba ühel korral.

1.9 Seltsitegevus

Muraste on elanike arvult Harku valla suurim küla. Kuni käesoleva aastani on Muraste küla pigem olnud haldusüksus, mitte reaalselt toimiv kogukond. Muraste küla võib mõtteliselt jagada kuueks Muraste piirkonnaks – Vana Muraste sh Hindreku, mõisapiirkond, nõ suvilapiirkond ja lähiminevikus kerkinud Pankranniku ja Pangapealse elamurajoonid, lisaks pangaalune ajaloolise nimetusega Meriküla. See on määranud ka seltsitegevuse iseloomu enne Muraste külaseltsi asutamist. Seltsitegevust on vedanud piirkonniti vähesed aktivistid kodanikualgatuse korras. Ka Muraste tee kortermajade elanikud on korraldanud ühiseid üritusi Mummi trahteris.

Seltsitegevuse algeid kandis ka Pankranniku elanike ühine kohtuasi arendajaga teekatte kvaliteedi asjus. Pankrannikul on Anti Aaremaa korraldanud alates 2004. aastast igasuvist legendaarset triatloni „Paamees“, mis olemuselt on kogupereüritus naabruskonnale ja headele tuttavatele. Samas on toimunud ka suvised jalgpallitreeningud, mis talvel jätkuvad Tabasalu Spordikompleksis

Pangapealse elanikud moodustasid seltsi nende peamise valupunkti – teede olukorra - lahendamiseks. Oluliseks rajajoneks Muraste seltsitegevuse arengus võib lugeda Muraste Külaseltsi asutamist 28. aprillil 2009. a. Mummi trahteris, mis lõi võimalused erinevate

piirkondade aktiivsete inimeste koondumiseks ning ühiste eesmärkide realiseerimiseks. Sellele eelnes Pankranniku ja mõisapiirkonna aktiivi kohtumine 17. aprillil 2009, kus otsustati ühendada jõud ja korraldada 1. mai „Minu Eesti“ mõttetalgute raames üritus Pangapealse Lasteaias Muraste küla inimestele, et selgitada välja küla vajadusi.

28. aprillil 2009 toimus Muraste Külaseltsi asutamiskoosolek, mis oli ühlasi ka 1. mai mõttetalgute organisatsiooni koosolek. Kogunenud seltsi asutajaliikmetest moodustati mõttetalgute töögrupp, millele lisandus hiljem veel aktiivseid liikmeid.

1. mai mõttetalgud oli üritus, mis üle pika aja ühendas taas kogu Muraste ühtseks kogukonnaks. Mõttetalgutel ajurünnaku vormis kogunes hulgaliselt materjali – ideed, ettepanekud ja probleemid, mis selekteeriti ja süstematiseeriti. Kogunenud materjal andis tugeva põhja edasiste tegevuste planeerimiseks, samuti tõuke arengukava koostamiseks.

1.10 Külaelanikkond

Murastes elab sissekirjutuse järgi 1342 inimest, tõenäoliselt on elanike arv umbes 2500 ringis. Suveperioodil on rahvast veelgi enam - suvilapiirkonda tulijad täiendavad inimeste arvu. Külaelanikke profileerides on tegemist noorte, haritud ettevõtlike pereinimestega. Pensionipõlve pidavad inimesed on aktiivselt tegutsevad ringides ja osalevad koosviibimistel. Samuti on nad tunnustatud spetsialistid tööturul.

Muraste küla on tegus, jätkusuutlik küla, kuhu pidevalt tuleb elama uusi lastega peresid.

Vanus	Naised	Mehed	Kokku
0-6 aastased	114	130	244
7-18 aastased	96	99	195
19-63 aastased	441	384	825
64 - ...	44	34	78
KOKKU			1342

Kunagise Muraste Põhikooli ja Lastekodu töötajaskonna näol võib saada suuna sellest, kes meie külas elavad ning milline võiks olla haridustase ja ametialased oskused. Täielik ülevaade küla tööjõu iseloomust puudub: milline on haridustase, tööoskused ning millised on täiend- ja ümberõppe vajadused.

Külaelanike seas leidub pea kõikide enamlevinud ametialaste oskustega inimesi – nii ettevõtjaid, õpetajaid, teenistujaid jt ametite esindajaid.

1.11 Küla muutumine ja arengutendentsid

Viimase viie aasta jooksul on Muraste külas palju ehitatud. Pealinna lähedus ja looduskaunis keskkond on siia meelitanud kinnisvaraarendajaid ja uusi elanikke. Uute majade ja elanikega kaasneb ka vajadus välja arendada elanike jaoks vajalik sotsiaalne infrastruktuur. On vaja

soodsat ettevõtluskeskkonda, kauplust, laste mänguväljakuid, spordiplatse, kohta seltsitegevuseks, huviringideks ning noorte tegevuseks. Positiivseks näiteks küla arengus võib tuua seda, et 2008. a. avati Murastes 6-rühmaline lasteaed, mis leevendab lasteaiakohtade vajadust. Külla oleks vaja ka kooli. Küla arenguvajaduste realiseerimine peaks järgmiste aastate jooksul olema omavalitsuses tähtsal kohal. Selleks saab ka palju ära teha külas loodud mittetulundusühing.

Järgmiste aastate arengutendentsidena saab välja tuua alljärgnevad rõhuasetused:

- **Põhikooli ehitus.** Multifunktsionaalse keskuse ehitus. Keskuses saaksid kasutada ruume külakeskus, noortekeskus, külaraamatukogu jne.
- **Seltsimaja/külamaja ehitus.**
- **Spordi- ja mänguväljaku ehitus.** Luua piirkonnas kõikidele võimalused sportimiseks ja lastele koos peredega mängimiseks.
- **Muraste vabaõhukeskuse loomine.** Vabaõhuürituste koht oleks sobiv küla jaanitulede ja muude suuremate küla väliürituste korraldamiseks.

1.12 Küla käsitlevad õigusaktid

Harku vallast lähtuvalt kehtivad Muraste külas järgmised õigusaktid:

- Harku valla arengukava 2002-2012
- Harku valla üldplaneering
- Harku valla avaliku korra eeskiri
- Harku valla jäätmekäitluseeskiri
- Harku valla heakorra eeskiri
- Harku valla ehitusmäärus

2 KÜLA VAJADUSED

2.1 Küla probleemid

- Seltsimaja, sportimise ja vaba aja veetmise võimaluste puudumine.
- Aiandusühistute, Vana-Muraste, Pangapealse nõrk infrastruktuur.
- Pääs mere äärde on eraomanike poolt piiratud. (Vajatagada seaduslik ligipääs ajalooliselt välja kujunenud teid pidi nii jalakäijatele kui ka ratta või lapsevankriga liiklejale.)
- Kaupluste ja muude esmatasandi teenuste puudumine.
- Hajali küla, eri piirkondade omavaheline kesine suhtlemine.

Paljudel elanikel puudub sissekirjutus.

2.2 Küla vajadused

- Hea elukeskkonna säilitamine.
- Mängu- ja spordiväljakute rajamine.
- Kompaktse külakeskuse rajamine.
- Euroopa Liidu toetuste kasutamine piirkonna arendamiseks.

3 VISIOON - Muraste küla tulevikupilt 2018 ja kaugemas perspektiivis

Muraste küla on kauni looduse ja aktiivse elanikkonnaga miljööväärtuslik elukeskkond. Külas on ühtne kogukond hästitoimiva külakeskuse ja vabaaja veetmise võimalustega. Muraste küla säilitab omanäolise looduskeskkonna ja pooldab keskkonnasõbralikke lahendusi. Külas on väljakujunenud oma traditsioonid, mida jätkatakse ja arendatakse järjepidevalt. Muraste küla elanik tahab olla murastelane nii sõnas, mõttes kui teos.

4 ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID

4.1 Muraste küla arengu üldeesmärgid

Küla arengu üldine eesmärk on parandada piirkonna elukeskkonna atraktiivsust ning elukvaliteeti, suurendada kohalikku aktiivsust ja ühtekuuluvustunnet ning koostöötahet ja omaalgatust.

- Külaga seotud huvigruppide vahelise koostöö ja teineteise täiendamise kaudu harmoonilise arengu tagamine, aidates sellega tõsta Muraste küla mainet ja identiteeti.
- Piirkonnas tervikliku arengu ja elukeskkonna arengu ning elukeskkonna kvaliteedi tagamine, kus on tagatud elanike julgeolek, avalik kord ja operatiivne päästeteenistus.
- Piirkonna väljakujunenud traditsiooniliste ürituste korraldamise jätkamine süvendades elanike kokkukuuluvust ja kohalikku identiteeti.
- Läbi seltsitegevuse arengu toetada ühiskondlikku kokkukuuluvustunnet ja omaalgatust.
- Külale omase kultuuriolustiku ja tervikliku stiili säilitamine ning küla territooriumi heakorrastamine (heakorrastamata maad ja majapidamised puuduvad).
- Puhta looduse säilitamine. Loodusobjektide hoidmine ja kaitsmine ning roheline mõtteviisi järgimine ettevõtluses ja majapidamistes.

4.2 Eelisarendatavad valdkonnad tähtsuse järjekorras

4.2.1 Ühistegevuseks ja vaba aja veetmiseks vajalik infrastruktuur

Olulisus: Külakeskuse rajamine soodustab küla traditsioonide tekkimist ja ühisürituste korraldamist, loob ühtekuuluvuse tunde. Ühiskasutamist võimaldavad ruumid lähendavad ja liidavad eri põlvkondade inimesi. Spordi- ja mänguväljakute rajamine annab kõikidele vanusegruppidele lisavõimalusi ühiseks vaba aja veetmiseks.

Eesmärk: Tugevdada külaelanike ühtekuuluvustunnet, süvendada ühistegevustest osavõtu aktiivsust. Koguda kokku külaelanike oskused ja teadmised ning jagada neid kogukonnale.

Tulem: Külakeskus, mängu- ja spordiväljakud on rajatud ja efektiivselt ning eesmärgipäraselt rakendatud. Külaelanikud on aktiivsemaks muutunud. On olemas küla traditsioonid ja korraldatakse ühisüritusi. Vabal ajal toimuvad ühistegevused on kinnistunud.

Tegevused:

1. Külakeskuse ja väljakute rajamiseks vajalike sotsiaalmaakruntide kaardistamine.

2. Elanike huvide kaardistamine ja projektide kooskõlastamine elanikega.

Planeeritavad projektid:

1. Muraste Loodushariduskeskuse rajamine KIK-i kaasabil krundile Tüve 34.
2. Puhkeplatsi rajamine koos mänguväljakuga krundile Kivi tn. 1.
3. Puhke- ja spordiväljaku rajamine krundile Kolmiku 42.
4. Väikelaste mänguväljaku rajamine krundile Nõlvaku 1.
5. Multifunktsionaalse spordi- ja vabaaja väljaku rajamine krundile Tüve 32.
6. Haljasala- ja roheala rajamine Põhja-Risti pst 21A.
7. Muraste Tervisekompleksi arendamine.
8. Pangapealse Lepalaane tn otsa rajada hea loodusesse sobiv turvaline pääs pangalt mere äärde.
9. Multifunktsionaalse vaba aja veetmise väljaku rajamine krundile Pohla tee 8A.
10. Jalgpalliväljaku korrastamine ja ümberehitamine Muraste mõisa hoovis.
11. Muraste rabamatkaradade viidastamine.
12. Liikluslinnaku rajamine paekarjääri.

4.2.2 Elukeskkonda parandav infrastruktuur

Olulisus: Hästi väljaarendatud infrastruktuur tagab kaasaegse elukvaliteedi, piirkonna konkurentsivõime, säästab loodust ja soodustab piirkonna jätkusuutlikkust.

Eesmärk: Välja arendada toimiv, kaasaegne ja elanike vajadusi rahuldav infrastruktuur.

Tulem: On rajatud efektiivselt toimiv side- ja kommunaalvõrgustik ning turvalised ja tolmuvabad teed.

Tegevused:

1. Suvila-, mõisa- ja Vana-Muraste piirkonda hõlmava kommunaalvõrkude projekti realiseerimine.
2. Pangapealse teede rekonstrueerimise lõpetamine detailplaneeringu alusel.
3. Muraste küla teede ettevalmistamine üleandmiseks vallale.
4. Teede korrashoid (sh lumekoristus) ja tänavavalgustuse rajamine.
5. Sideteenuste (sh kaabelside) infrastruktuuri väljaehitamine.
6. Küla läbiva ühistarnspordiliini rajamine.
7. Tilgu tee rekonstrueerimine.

4.2.3 Küla omanäoline looduskeskkond

Muraste küla loodusväärtused on erakordselt suured. Suurupi poolsaare paeklint ning eraldiasetsev liivakiviastang ning nende vahele jäävad rannamoodustised koos klindi peal asetsevate laialehiste vanade metsade, parkide ning veidi kaugemal soiste aladega tagavad väga tiheda mosaiiksuse ning sellest tulenevalt erakordse liigirikkuse.

Olulisus: Hoida ja väärtustada olemasolev roheala puhta looduskeskkonnana. Riiklikku kaitset väärivad alad kokku (olemasolevad kaitsealad ja loodav Sõrve kaitseala) moodustavad Muraste küla territooriumist umbes 50%.

Lisaks looduskaitset väärivatele aladele on Muraste külas ka muinsuskaitsealuseid alasid (Muraste mõisa park, muinaspõllud jm.) ning miljööväärtuslike aladena tuleb käsitleda ka vana Muraste küla asustustrükk, kiviaedu ja vanu teid (näiteks Palkoja tee, mis viib läbi metsade Sõrve külla, vana Klooga maantee lõigud, Peeter Suure nimelised merekindluse raudteetaamid jt vanad asustustrükkid ning rajatised).

Eesmärk: Atraktiivse loodusekeskkonna säilitamine käsikäes aktiivselt areneva uusarendusega. Loodusharituse, keskkonnateadlikkuse ja vastutustunde tõstmine küla elanikkonna seas.

Tulem: Külaelanikud on senisest teadlikumad loodusekeskkonna säilitamise vajalikkusest. Külaelanikud kasutavad looduse poolt pakutavaid võimalusi senisest teadlikumalt.

Tegevused:

1. Olemasolevate loodusradade täiendamine ja uute rajamine.
2. Muraste Loodushariduskeskuse rajamine.
3. Teavitustegevus, viidastamine.
4. Rabamatkaradade rajamine Muraste rabasse.
5. Aastaringsete loodusmatkade korraldamine.
6. Ajalooliselt väljakujunenud juurdepääsude tagamine, säilitamine ja parandamine mere äärde, uute juurdepääsuteede rajamine.
7. Ühiste prügikoristusaktatsioonide ja heakorrastustegevuse organiseerimine.

4.2.4 Ühistegevus

Olulisus: Ühistegevused tagavad tugeva ja hästitoimiva kogukonna. Küla traditsioonide tekkimine ja säilitamine.

Eesmärk: Külaelanike kaasamine aktiivsesse ühistegevusse. Erinevate vabaaja veetmise võimaluste pakkumine huvitegevuste ja ühisürituste näol.

Tulem: Aktiivne ja toimiv küla kogukond, kelle teotahtelisus ja soov ühistest üritustest osa võtta on tõusnud. On suurenenud omavaheline läbikäimine ja koos tegutsemise tahe. Tekkinud on Muraste külale omased traditsioonid, mida jätkuvalt arendatakse. Muraste küla esindamine ja tutvustamine maakondlikel ja riiklikel ühisüritustel.

Tegevused:

1. Traditsiooniliste rahvakalendri tähtpäevade ühine tähistamine (vastlapäev, jaanipäev, mardi- ja kadripäev, jõulud jne).
2. Huviringitegevuse arendamine (muusikatunnid, laulukoor, jalgpall, arvutiõpetus jne).
3. Traditsiooniliste küla poolt algatatud ürituste korraldamine (Paemehe üritus).
4. Ühiste spordivõistluste korraldamine (jalgpall, mülkky turniirid jms).
5. Ühiste loodusmatkade korraldamine (Muraste looduspark, raba, merekallas, merematkad).

4.2.5 Piirkonna ajalooline väärtus

Olulisus: Väärtustada piirkonna ajaloopärandit.

Eesmärk: Piirkonna ajaloolise mälu säilitamine ja edasikandmine noorematele põlvkondadele.

Tulem: Küla ajaloopärandit kajastava trükise väljaandmine ja levitamine.

Tegevused:

1. Info kogumine.
2. Muraste ajalugu tundvate inimeste küsitlemine.
3. Kogutud ajaloo info levitamine külas ja väljaspool küla.
4. Peeter Suure merekindlustega seotud objektide eksponeerimine.

5 TEGEVUSKAVA

Koostatud tegevuskava eesmärgiks on kirjeldada Muraste küla arenguks vajalikke eelisarendatavaid valdkondi ja nende elluviimiseks vajalikke tegevusi. Tuua välja tegevuste ajaline struktuur, määrata tegevuste läbiviijad, tegevuste läbiviimise eest vastutajad ja finantseerimisallikad tegevuste läbiviimiseks.

5.1 Tähtsamad tegevused aastal 2010-2018

1. Muraste Loodushariduskeskuse rajamine krundile Tüve 34.
2. Puhkeplatsi rajamine koos mänguväljakuga krundile Kivi tn 1.
3. Puhke- ja spordiväljaku rajamine krundile Kolmiku 42.
4. Väikelaste mänguväljaku rajamine krundile Nõlvaku 1.
5. Multifunktsionaalse spordi- ja vabaaja väljaku rajamine krundile Tüve 32.
6. Looduspargi rajamine krundile Põhja-Risti pst. 21A.
7. Suvila-, mõisa- ja Vana-Muraste piirkonda hõlmava kommunaalvõrkude projekti realiseerimine.
8. Pangapealse teede rekonstrueerimise lõpetamine detailplaneeringu alusel.
9. Muraste küla teede ettevalmistamine üleandmiseks vallale.
10. Teede korrashoid (sh lumekoristus) ja tänavavalgustuse rajamine.
11. Sideteenuste (sh kaabelside) infrastruktuuri väljaehitamine.
12. Küla läbiva ühistranspordiliini rajamine.
13. Tilgu tee rekonstrueerimine.
14. Muraste Tervisekompleksi arendamine.
15. Pangapealse Lepalaane tänava otsa loodusesse sobiva turvalise pääsu rajamine pangalt mere äärde.
16. Multifunktsionaalse vaba aja veetmise väljaku rajamine krundile Pohla tee 8A.
17. Jalgpalliväljaku korrastamine ja ümberehitamine Muraste mõisa hoovis.
18. Muraste rabamatkaradade viidastamine.
19. Liikluslinnaku rajamine paekarjääri.
20. Olemasolevate loodusradade täiendamine ja uute rajamine.
21. Aastaringsete loodusmatkade korraldamine.

22. Ajalooliselt väljakujunenud juurdepääsude tagamine, säilitamine ja parandamine mere äärde, uute juurdepääsuteede rajamine.
23. Ühiste prügikoristusaktsioonide ja heakorrastustegevuse organiseerimine.
24. Traditsiooniliste rahvakalendri tähtpäevade ühine tähistamine (vastlapäev, jaanipäev, mardi- ja kadripäev, jõulud jne).
25. Huviringitegevuse arendamine (muusikatunnid, laulukoor, jalgpall, arvutiõpetus jne).
26. Traditsiooniliste küla poolt algatatud ürituste korraldamine (nt Paemehe üritus).
27. Ühiste spordivõistluste korraldamine (nt jalgpall, mürkky turniirid jms).
28. Info kogumine.
29. Muraste ajalugu tundvate inimeste küsitlemine.
30. Kogutud ajaloo info levitamine külas ja väljaspool küla.
31. Vana-Murastes kiviaedade korrastamine.

6 ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA KORRIGEERIMINE

- Arengukava korraline ülevaatamine toimub üks kord aastas küla üldkoosolekul.
- Arengukava uuendatakse seoses muudatustega seadusandluses, valla arengukavas või arengukava tähtaja möödumisel.
- Arengukava erakorraline ülevaatamine toimub vajadusel.
- Ettepanekud arengukava muudatusteks vaadatakse läbi külakogu koosolekul.
- Arengukava korralise ülevaatamise eel viiakse läbi küsitlused külaelanike, külas tegutsevate ettevõtete ja organisatsioonide hulgas.
- Arengukava täitmist jälgib MTÜ Muraste külaseltsi juhatus.

LISAD

Lisa 1 – Tegevuskavad aastate lõikes

Ühistegevus

Nr	Tegevus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Finantsallikas
1.	Muraste külakeskuse ehitamine		X	X	X						MTÜ, projektid/ vald ettevõtjad
2.	Laste mänguväljaku rajamine Kivi tänav 1 krundile	X	X	X							MTÜ projektid/vald
3.	Puhkeplatsi rajamine			X	X	X					MTÜ/ projektid/vald
4.	Sportivväljaku rajamine Kolmiku 42	X	X	X							MTÜ/ projektid/vald
5.	Väikelaste mänguväljaku rajamine Nõlvaku 1		X	X	X						MTÜ/ projektid/vald
6.	Multifunktsionaalse vabaaja väljaku rajamine (skatepark, liiklusväljak) Tüve 32			X	X	X					MTÜ/ projektid/vald
7.	Haljasala rajamine Põhja-Risti pst. 21 a		X	X	X	X					MTÜ/projektid/vald
8.	Kinnistu Muraste Tervisekekus arendamine (Muraste vabaõhukeskuse rajamine, küla vabaõhuürituste platsi väljaarendamine seiklusrada, golfiväljak, liikluslinnk jne)		X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/projektid/vald/ettevõtjad
9.	Pangapealse elurajooni Lepalaane tn pangalt mere äärde pääsu rajamine				X	X	X				MTÜ/projektid/vald/ettevõtjad
10.	Multifunktsionaalse vaba aja veetmise väljaku rajamine suvilate piirkonda Pohla tee 8a	X	X	X							MTÜ/vald/Projektid
11.	Jalgpalliväljaku korrastamine ja ümberehitamine	X	X	X							MTÜ/Projektid/vald/ettevõtjad
12.	Muraste rabamatkaradade viidastamine			X	X	X	X				Vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
13.	Muraste Loodushariduskeskuse rajamine						X	X	X	X	Vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
14.	Muistne kolmevõistlus Muraste Paamees arendamine ja korraldamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/ vald

Nr	Tegevus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Finantsallikas
15.	Küla jaanipäeva korraldamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/ vald
16.	Harku valla meistrivõistlused Mõlkky's	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/ vald
17.	Loodusmatkade korraldamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/ vald
18.	Ümber küla matk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/ vald
19.	Küla ajalooliste aastapäevade üritused	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/ vald
20.	Naabrivalve organiseerimine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/projektid/vald

Küla omanäoline looduskeskkond ja heakord

Nr	Tegevus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Finantsallikas
1.	Olemasolevate loodusradade täiendamine ja uute rajamine		X	X	X	X	X				Vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
2.	Teavitustegevus, viidastamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
3.	Rabamatkarade viidastamine			X	X	X	X	X			Vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
4.	Aastaringsete loodusmatkade korraldamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	Vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
5.	Ajalooliselt väljakujunenud juurdepääsude tagamine, säilitamine ja parandamine mere äärde, uute juurdepääsuteede rajamine		X	X	X	X	X				MTÜ/vald, projektid/MTÜ Studio Viridis
6.	Ühiste prügikoristusaktioonide ja heakorrustustegevuse organiseerimine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ projektid/vald
7.	Heakorratööde ja talgute korraldamine, teeäärte korrastamine, mälestusmärkide ja loodusobjektide korrastamine ja märgistamine		X	X	X	X	X				MTÜ/ projektid/vald

Elukeskkonda parandav infrastruktuur

Nr	Tegevus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Finantsallikas
1.	Suvila-, mõisa- ja Vana- Muraste piirkonda hõlmava kommunaalvõrkude projekti realiseerimine		X	X	X	X					vald
2.	Pangapealse teede rekonstrueerimise lõpetamine detailplaneeringu alusel		X	X	X	X	X				vald
3.	Muraste küla teede ettevalmistamine üleandmiseks vallale		X	X	X	X	X				ealnikud/ vald
4.	Teede korrashoid (sh lumekoristus) ja tänavavalgustuse rajamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	vald
5.	Sideteenuste (sh kaabelside) infrastruktuuri väljaehitamine		X	X	X	X	X				vald
6.	Küla läbiva ühistarnspordi liini rajamine			X	X	X					vald

Küla maine kujundamine

Nr	Tegevus	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Finantsallikas
1.	Piirkonna maine parandamine, viitade korrastamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ vald/ projektid
2.	Küla kodulehe arendamine, piirkonna kaardi ja asendiplaani koostamine ja paigaldamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ vald/ projektid
3.	Reklaammaterjalide ja trükiste koostamine, külategemiste kajastamine meedias	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ vald/ projektid
4.	Küla sümbolika ja logo väljatöötamine	X	X								MTÜ/ vald/ projektid
5.	Ajaloo uurimine ja väljakujunenud traditsioonide väärtustamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ vald/ projektid
6.	Küla kroonika pidamine	X	X	X	X	X	X	X	X	X	MTÜ/ vald/ projektid

Küla ettevõtlus

Nr	Tegevus	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Finantsallikas
1.	Kohalike teenuste arendamine				X	X	X	X	X			ettevõtjad
2.	Loodusturismiteenuste ja turismipakettide väljatöötamine, piirkonna pidev turismialane reklaamimine, infovoldikute koostamine		X	X	X	X	X	X				MTÜ/ ettevõtjad/omanik/ vald

Lisa 2 - Muraste küla SWOT analüüs

Tugevused

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
1	Inimesed	Ühtekuuluvustunne, liidrid, positiivne iive- palju lapsi, erineva kvalifikatsiooniga avaliku elu tegelased, suur seltskond, head mõtted, haritud, intelligents, noor rahvas	39
2	Küla	Valla kõige suurem küla	2
3	Hea asukoht ja hingamisruum külas puhta mitmekesise looduse näol	Looduslik mitmekesisus: meri, mets, raba, ürgmets, pankrannik vana paemurd koos teega; värske õhk, kaitse ülejutuste eest; transiitree puudumine.	133
4	Tervisespordi võimalused ja kergliiklustee olemasolu	Metsa- ja loodusrajad, valla poolt rajatud kergliiklustee, kelgumägi, uisutiik, suusa- ja jooksrjad. Ligipääs vallakeskusele: jalgsi-, ratta- ja rulluiskudega.	24
5	Kõrts	Hea asukohaga keset küla	
6	Lasteaed	Olemas oma küla lasteaed	6
7	Tiheasustus	Kompaktsus	3
8	Teedevõrk	Suures osas kõvakattega	8
9	Ajalooline taust, miljööväärtuslik küla, ja keskus mõisa näol	Kuulsusrikas ajalugu. Muinsuskaitse all olev kaunis mõis ja mõisapark; mõis kui vaatamisväärsus, Peeter I merekindlus ja vana raudteejaam, Vana-Muraste: kiviaiad, kivikalmed	13
10	Külaesindus vallas	Külaelanikud osalevad aktiivselt poliitikas ja pürgivad volikokku	2
11	Ühisüritused	Jalgpall, jaanituli, paamees, koristustalgud	1
12	Vaateplatvorm	Turismimagnet	
14	Rahvuslik jaotus	Ühtne, eesti keel	1
15	Naabrivalve	Kohati ametlik aga osaliselt ka kogu küla osas toimiv iseeneslikult	2
16	Madal kuritegevus	Tänu naabrivalvele	2
17	Linnalähedus	Töökohad Tallinnas, kultuuriüritused kättesaadavad, vabaaja veetmise võimalused jms	17
19	Toimiv külaselts	Toimiv ja aktiivne selts, info vahendamine, koduleht, infoviidad, üritused	27
20	Huviringid	Esimesed omaalgatuslikud ringid heade inimeste poolt endi kodus	

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
21	Kaitsealad	Muraste mõis, park, Sõrve planeeritav kaitseala, pankrannik, raba, riiklik looduskaitseala	8
22	Külaplatsi koha olemasolu	Jaanituleplats paemurrus, vajab heakorratõid ja väljaehitust	1
23	Toimiv looduskool	Muraste mõisa taga asuv mets on hea keskkond loodusõpperetkede korraldamiseks.	
24	Mõistlik kinnisvaraarendus	Piirkonda sobiv ehitustegevus.	

Nõrkused

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
1	Pääs mereäärde	Eraomandi tõttu piiratud, läbimõttlemata planeerimine valla poolt	29
2	Linnalähedus	Magala efekt	3
3	Vilets transpordiühendus	Ebapiisav bussi-ja marsruutteksode ühendus	16
4	Ebapiisav lastehoiuvõimalus	Üks lasteaed ja vähene lastehoiuteenus	5
5	Pensionäride vabaaja veetmisvõimaluste puudumine	Ka muude ühistegevuste vähene võimalus	
6	Hajali küla	Koosneb erinevatest piirkondadest: Pankrannik, Pangapealse, Mõisa piirkond, Suvila piirkond, Vana-Muraste ja seetõttu ei toimu aktiivselt suhtlust omavahel	8
7	Suvilapiirkonna ja Vana-Muraste nõrk infrastruktuur	Puudub tänavavalgustus, kanalisatsioon ja vesi, samuti	36
8	Kergliiklusteede puudumine küla sees	Keeruline liigelda kihutavate autode vahel (nii omad kui ka külalised)	14
9	Külal puudub ühtne veesüsteem	Vana Muraste	3
10	Seltsimaja, spordi-, mängu ja vabaaja veetmisvõimaluste puudumine	Puuduvad platsid, kohad, ruumid, kultuuri ja sporditegevuseks vajalikud ruumid	78
11	Poed jne puuduvad	Esmastasandi teenused ei ole külas kättesaadavad (arstiabi, pood, raamatukogu jne)	18
12	Tervishoiuteenuse puudumine	Nõrk meditsiiniabi võimalus ja aeglane kiirabi (lahendina külastustohter)	11
13	Algkooli puudumine	Piisava lastearvu järgi võiks ja peaks olema kool	9

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
14	Muraste mõis	Laguneb, eluohtlik, samas aga tähtis kultuuriväärtuslikult.	13
15	Ranna puhkeala koos väikelaevade sadamaga	Silmas peetud siis väljaarenemata külasiseselt	10
16	Astangu kasutamata jätmise spordi eesmärgil	Looduslik keskkond sportimisvõimaluste arendamiseks kasutamata	2
17	Küla läbib suue manatee	ohtlik ületada, jagab küla pooleks, tekitab müra ja saastab piirkonda	1
18	Uute piirkondade välja ehitamata haljasalad	Arendaja poolt tegemata.	
19	Küla enda jäätmejaam ja sorteerimiskeskus	Prügi jääb sorteerimata ning transportimata nt Tabasallu	
20	Piiratud valik tööandjaid ja töökohti	Puudub suures osas ettevõtlus	4
21	Koolibussi puudumine	Külasiseselt	1
22	Muukeelse elanikonna integreerimine ja kaasamine	Valdavalt eesti keelt kõnelev elanikkond	
23	Teekate puudu ja/või vajab remonti	Nt Pagapealsel ja Vana-Murastes	5
24	Kõrged ootused vallas olevale esindajale	Oodatakse esindajalt rohkem külaelu parendavaid tegevusi kui esindajal reaalselt võimalik on teha.	
25	"President" ei ela meie külas	Kui oleks VIP külas oleks paljud probleemid lahendatud nt paigaldatud valgustus või ei peaks muretsema talvise teehoolduse pärast.	
26	Infoliikuvus	Nõrk koduleht ja e-posti teel infovahetus on ebapiisav	
27	Noored inimesed	Laenukoormustega st puudub ressurss ise raha külaarengusse paigutada	
28	Suvilapiirkond	Hooajalised külastajad ei vaja teid, vett, puudub huvi osaleda tee rajamises jne	
29	Sissekirjutus puudu	Elatakse erinevatel põhjustel muu omavalitsuse sissekirjutusega (lasteaiakoht, Tallinna tasu pensionäridele jne)	7
30	Prügistamine	Külalistele pole prügikaste, vaateplatvorm, mets	
31	Postiteenuse pakkumine piirkonniti erinev	Kellele viiakse post ukse peal olevasse postkasti, teisel keeldutakse seda tegemast.	
32	Talvine teehooldus nõrk	Pangapealse, Pankranniku ja Mõisa piirkonnas jm	
33	Veesurve aianduühistutes nõrk	Probleemiks aiandusühistutes	9
34	Ebastabiilne vool	Probleemiks aiandusühistutes	6
35	Kinnistu "Terviskompleks" kui prügimägi	vana paemurd on peremeheta	1
36	Küla arengus puudub järjepidevus	Peale kooli sulgemist külaelu hääbus	1
37	Lahtiselt liikuvad koduloomad	Jätkuvalt on probleemiks vabalt ringi liikuvad koerad ja peremehetud kassid	8

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
38	Nõrk naabrivalve	Piirkonniti puudub naabrivalve	5
39	Tegevusetud noored	Puuduvad ringid, trennid, spordi- ja vabaajaväljakud	6
40	Puudub külakonstaabel	Politsei tegevus nõrk	1

Võimalused

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
1	Säilitada hea elukeskkond	Mõisakeskus, pääs mereäärde, raba, mets jne	66
2	Mänguväljakute rajamine, spordiplatsid	Erinevate	24
3	Kompaktne külakeskus	Multifunktsionaalse hoone rajamine	15
4	Naabrivalve	Moodustada naabrivalve piirkondi	7
5	Riiklikud toetused	Kasutada küla arenguks riiklike rahalisi võimalusi	4
6	Euroopa liidu toetused, riiklikud toetused, Projektipõhised taotlused	Erinevate spordiväljakute rajamiseks	46
7	Koostöö teiste küladega	Õppida ja areneda koos, ühisürituste korraldamine	4
8	Ühishanked	Küte, transport jne suurtes kogustes transport elanikele soodsam	5
9	Huviringide käivitamine	Omaalgatuslikud huviringid kodudes ja külakeskuses	
10	Vallakeskus lähedal	Nt sportimisvõimalused ja esmatarbe teenused	
11	Kergliiklustee	Külasisene, metsarajad, loodusrajad, meri	4
12	Töökohtade loomine, ettevõtluse arendamine	Külaelanikel oleks võimalus töötada elukoha lähedal	5
13	Naabritransport	Naabritranspordipeatused vähendada pooltühje sõidukeid, säästa keskkonda.	3
14	Aiandusühistute detailplaneeringud	Saaks elurajooniks Murastes	12
15	Üldplaneering valla poolt olemas	Suvilapiirkonna osas ennekõike	1
16	Valgustatud metsarajad, suusarajad	Parendada tervisespordi võimalusi	11
17	Tervisekompleksi arendus	Arendada ettevõtet ja küla jaanituleplatsi	7
18	Kaupluse klientuur olemas	Külapood	21
19	Mõis	Miljööväärtuslik, turismiobjekt	9
20	Avalikkuse teavitamine külaseltsist	Külaselts kui hea võimalus külaelanike esindamiseks	
21	Sponsorite kaasamise võimalus	Külaelu edendamiseks	1
22	Paekivikarjäär	Seiklustegevuse loomine (seikluspark)	8
23	Looduslik mitmekesisus	mere- ja terviseturismi potentsiaal	11

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
24	Kohaliku elanikonna tõusev aktiivsus	Tänu külaseltsile on inimesed aktiivselt osalemas ühisüritustel ning räägivad aktiivselt kaasa küla arengu teemadel	5
25	Rahvusvahelise koostöö potentsiaal	Külaseltsil võimalus teha koostööd	3
26	Hea koostöö vallaga	Oluline küla arengu seisukohalt	
27	Palju lapsi	Jätkusuutlikkus, noored inimesed	2
28	Merega seotud tegevuste arendamine	Sadama arendus, turism, sportimisvõimalused	5
29	Kaitseliidu malev	Sobiv looduslik keskkond ja linnalähehdus	2
30	Suusarajad	Hea võimalus enda kodu juures metsas suusatada, ei pea minema selleks linna.	
31	Kohalik päästeamet	Sisekaitseakadeemia juurde rajatav päästekomando	5

Ohud

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
1	Korruptiivsed otsused vallas ja omavalitsuse suutmatuse probleemide lahendamisel	Lähtutakse ametniku või teiste otsustajate huvist ja külaelanike soove mitte arvestades (detailplaneeringud, puuduvad terviklahendused tulevikuks, areng seiskunud, nõrk järelvalve)	57
2	Liikluskoormuse kasv	Küla läbiva liikluse suurenemine	15
3	Piirkonna arenguga kaasnev kuritegevuse kasv	Väheneb ka turvalisus	1
4	Lastele ja noortele suunatud huvitegevuse puudumisest tulenev oht huligaansusele ja kuritegevusele	Noorte tegevusetus, mõisa juurde kogunevad noortekambad	26
5	Mõju keskkonnale	Piirkonna arengu ja elanikkonna kasvu tõttu halveneb elukeskkond	4
6	Omavalitsuse nõrk kontroll tarbija jäätmeäitluse üle	Osades piirkondades ladustatakse prügi siiani metsa; prügi vaateplatvormi juures	3
7	Linnastumine	Magalarajooniks muutumine	21
8	Mäetööstus ja transiidi rajamine	Elukeskkonna ja elukvaliteedi muutus	8
9	Valesti tehtud sisemised otsused	Külaseltsi juhatuse poolt	4
10	Arendustegevuse surve rohevõrgustikule	Kinnisvaraarenduse surve	43
11	Mõisa lagunemine	Hetkel omaniku suutmatuse olukorda parendada	21
12	Tallinna lähedus	Vargused, salaküttimine	1
13	Kommunikatsioonide raiumine paekivisse	Reostuse oht pinnasele ja põhjaveele	11

	Märksõna	Selgitus	Toetuspunkte
14	Üleüldine majanduslangus	Inimesed jäävad koduta- tühjad majad.	3
15	Tõmbekeskuse tegemine suurendab kuritegevust	Läbisõitjate osakaal suureneb	1
16	Kutsumata külaliste kohalolek	Kui aktiveerub kohalik aktiivlu	4
17	Liiga noor elanikkond	Päeval tööl - kuritegevusele avatud	
19	Vald peab küla ääremaaks	Arendused suunatud Tabasallu	10
20	Pääs mere äärde (NB! uus teema)	Halveneb või kaob sootuks, kui mereäär müüakse kruntideks	3

Arengukava koostajad

Anti Aaremaa

Aule Kikas

Katrin Krause

Annika Kütt

Vello Malken

Val Rajasaar

Andrus Saliste

Evelin Tiirik

Anu Võlma